

Seniorské domácnosti jednotlivců a jejich kvalita života

Ondřej Nývlt, Michaela Röschová

24.–26 května 2023, Hradec Králové

ZÁKLADNÍ TÉMATA SPOJOVÁNA SE STÁRNUTÍM

STÁRNUTÍ

Populační stárnutí a snižování průměrné velikosti domácností povede k významnému růstu počtu seniorských domácností.

OSAMĚLOST

Ve výzkumech je často považována osamělost za větší hrozba stárnutí než samotné úmrtí

KVALITA ŽIVOTA

Osamělost a neexistence sociálních vztahů může vést ke zhoršení všech stránek kvality života.

FINANCE

Zvyšující se náklady na bydlení a relativní snižování důchodů v budoucnu může vést k neřešitelné finanční situaci.

Multidisciplinarita

Studie je součástí propojení východisek řady vědních oborů:

- Demografická data z běžné statistiky – populační vývoj, predikce (prognózy)
- Typologie domácností, využití významných výběrových šetření k získání relevantních dat
- Sociologické výzkumy definující jednotlivé aspekty kvality života

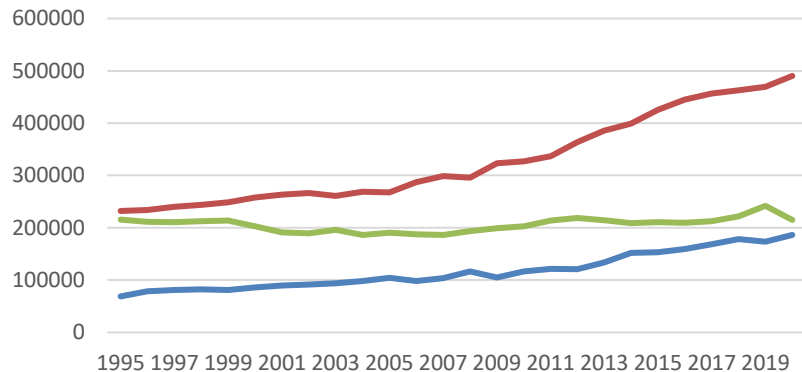
Zdroje dat

Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS) – kontinuální čtvrtletní šetření na území ČR od roku 1995 umožňuje sestavit časovou řadu vývoje seniorských domácností.

Projekce obyvatelstva České republiky 2018 – 2100, ČSU – základní projekce pro vytvoření trendu vývoje seniorských domácností

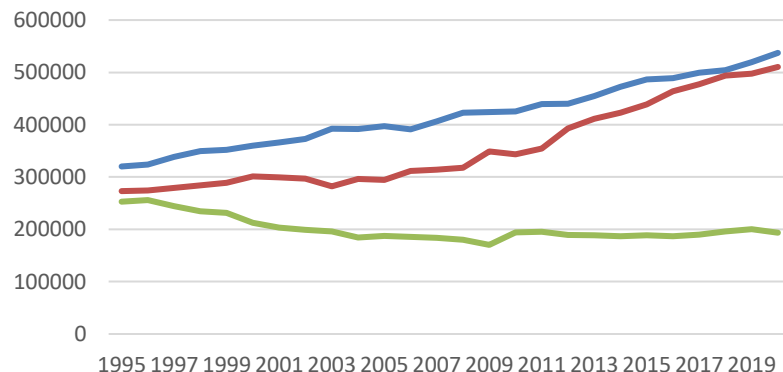
CHPS (Proměny společnosti) - longitudinální (panelové) šetření v Česku sledující životní podmínky a postoje českých domácností. Lze využít pro charakteristika kvality života seniorských domácností

Osoby ve věku 65 a více let podle typu soužití v ČR (1995-2020)

- Žije sám
- Žije pouze s další osobou starší 65 let
- V domácnosti osoba mladší 65 let

Muži

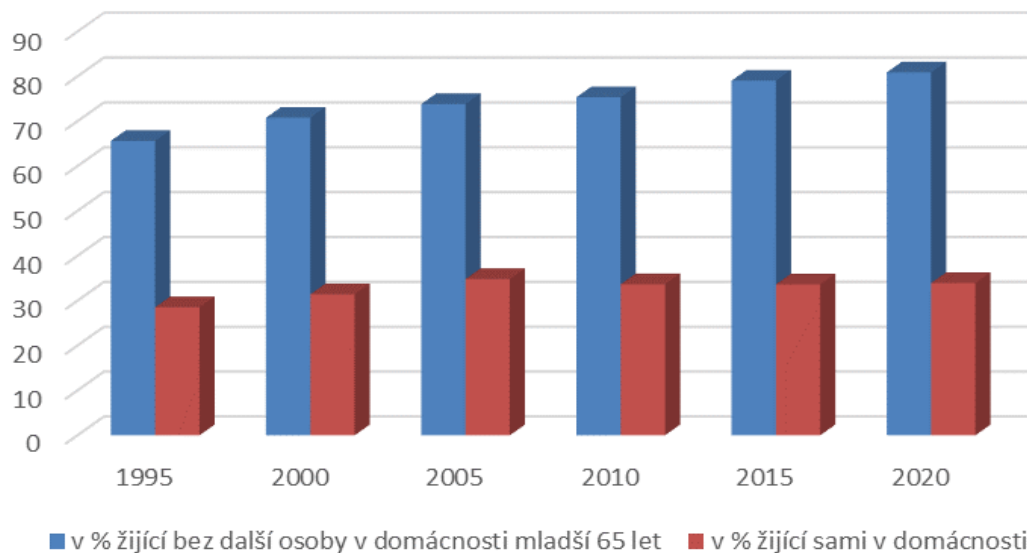

- Žije sám
- Žije pouze s další osobou starší 65 let
- V domácnosti osoba mladší 65 let

Ženy

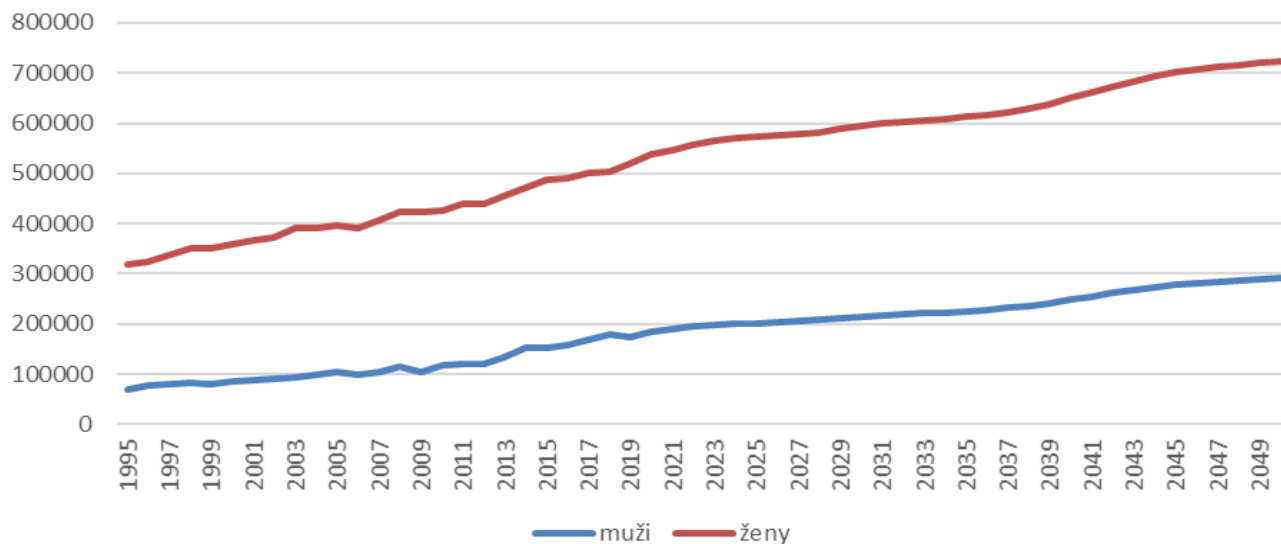
Zdroj: VŠPS

Podíl osob nad 65 let žijících v jednotlivých typech domácnosti v ČR (1995-2020)

Zdroj: VŠPS

Počty osob ve věku 65 a více let žijících v samostatné domácnosti (skutečné počty + projektovaný stav) v ČR (1995-2050)

Zdroj: VŠPS, Projekce obyvatelstva

Kvalita života a složení domácnosti ve starším věku

V literatuře existují rozdílné předpoklady o vztahu kvality života a složení domácnosti ve starším věku:

- Pozitivní vliv sociální, emocionální a instrumentální podpory v soužití více osob
- Negativní vliv konfliktů a napětí ve vztazích
- Negativní dopady potřeby poskytovat péči
- Negativní dopady vynuceného charakteru společného soužití (zdravotní, ekonomické problémy)

Zahraniční studie zatím dospěly ke smíšeným výsledkům (např. pozitivní i negativní efekty soužití starších osob s dětmi; samostatné žití negativně spjato s kvalitou života, ale také bez vlivu)

Analýza, proměnné

4. ročník Českého panelového šetření domácností (CHPS), 2018

1420 osob ve věku 65 a více let

Využity klíčové ukazatele subjektivní kvality života:

- **Subjektivně pociťované zdraví**
- **Zdravotní omezení v běžných aktivitách** (první otázka MEMH = Minimální evropský modul o zdraví)
- **Subjektivně hodnocená kvalita spánku**
- **Spokojenost se životem** celkově (hodnocení na škále 0 až 10)
- **Pocit štěstí** (hodnocení na škále 0 až 10)
- **Well-being** (první tři položky WHO-5 Well-being Index)

Kontrola vztahů pro věk, vzdělání, velikost místa bydliště a finanční situaci domácnosti ve vícerozměrné regresní analýze

Ukazatele kvality života dle věku

	18 až 34 let	35 až 64 let	65 a více let
vynikající, velmi dobré nebo dobré zdraví	91 %	72 %	42 %
bez zdravotních omezení	80 %	59 %	32 %
velmi dobrá či spíše dobrá kvalita spánku	85 %	77 %	73 %
spokojenost 7 až 10	77 %	71 %	54 %
šťěstí 7 až 10	72 %	69 %	69 %
více než polovinu času veselý/á a v dobré náladě	85 %	75 %	69 %
více než polovinu času se cítí klidně a pohodově	79 %	74 %	71 %
více než polovinu času aktivní a energický/á	77 %	68 %	53 %

Zdroj: CHPS W4 (2018)

Kvalita života ve věku 65 a více let dle složení domácnosti: srovnání vůči samostatně žijícím

		V domácnosti jen další osoba/osoby 65 a více let	V domácnosti alespoň jedna osoba mladší 65 let
zdraví	muži		
	ženy	↓ +	↓ *
zdravotní omezení	muži		
	ženy	↓ +	↓ ***
kvalita spánku	muži		
	ženy	↓ ***	↓ **
spokojenost se životem	muži		
	ženy		↓ ***
šťěstí	muži		
	ženy		↓ ***
well-being	muži		↓ * ↓
	ženy	↓ **	↓ ***

+ <= 0,1 * <= 0,05 ** <= 0,01 *** <= 0,001

Zdroj: CHPS W4 (2018)

Závěry, diskuse

Ženy ve věku 65 a více let, které žijí samy, uvádějí vyšší subjektivní kvalitu života než ženy v dalších typech domácností

Rozdíl především vůči domácnostem s aspoň jednou osobou mladší 65 let

Subjektivní kvalita života mužů se dle typu domácnosti (až na úroveň well-beingu) neliší

Možná vysvětlení?